

The Impact of Influential Psychological Factors in the Social Environment on the Academic Failure of Students in Social Studies with the Mediation of Academic Motivation in Primary Schools of Babol Province

Rana Razi Abdul Mohsen¹, Behnaz Mohajeran², Hassan Galavandi³

1. PhD student in Educational Management, Department of Educational Sciences, Urmia University, Urmia, Iran. E-mail: alshmsjmalykjmal@gmail.com

2. Associate Professor, Department of Educational Sciences, Urmia University, Urmia, Iran. E-mail: b.mohajeran@urmia.ac.ir

3. Professor, Department of Educational Sciences, Urmia University, Urmia, Iran. E-mail: h.galavandi@urmia.ac.ir

ARTICLE INFO

Article type:
Research Article

Article history:

Received 10 October 2024
Received in revised form 24 October 2024
Accepted 08 November 2024
Published Online 21 November 2024

Keywords:

social factors,
academic failure,
social studies,
academic motivation,
students.

ABSTRACT

Background: Academic underachievement in elementary schools is one of the significant challenges in the education system, potentially leading to long-term consequences for students' academic and social development. Investigating the psychological factors influencing this underachievement, especially in social studies, which enhances understanding of social and cultural concepts, is of high importance. However, existing research has not adequately considered the mediating role of academic motivation in this process.

Aims: This study aimed to examine the effect of psychological factors in the social environment on students' academic underachievement in social studies, with the mediating role of academic motivation.

Methods: The present study employed a descriptive-correlational design with a path analysis approach. The statistical population included 6,190 fifth-grade elementary school students in Babol, Iraq, from which a sample of 237 students was selected through random cluster sampling using Cochran's formula. The data collection instruments included the Social Factors Affecting Academic Underachievement Questionnaire (Davari Nia, 2018), the Academic Motivation Questionnaire (Harter, 1981), and the Academic Underachievement Scale (Kysan et al., 2004). Data analysis was conducted using Pearson correlation coefficients and path analysis in SPSS23 and Lisrel8.8 software.

Results: The results indicated that the family's socioeconomic status and parents' expectations for future academic success had a significant negative effect on academic underachievement ($P < 0.05$), while family conflicts had a significant positive effect on academic underachievement ($P < 0.05$). Moreover, the mediating role of academic motivation in the relationship between social factors and academic underachievement was also significant ($P < 0.05$).

Conclusion: These findings can assist teachers, counselors, and policymakers in designing and implementing more effective support programs tailored to the psychological and environmental conditions of students at risk of academic underachievement.

Citation: Razi Abdul Mohsen, R., Mohajeran, B., & Galavandi, H. (2024). The impact of influential psychological factors in the social environment on the academic failure of students in social studies with the mediation of academic motivation in primary schools of Babol province. *Journal of Psychological Science*, 23(141), 323-340. [10.61186/jps.23.141.323](https://doi.org/10.61186/jps.23.141.323)

Journal of Psychological Science, Vol. 23, No. 141, 2024

© The Author(s). DOI: [10.61186/jps.23.141.323](https://doi.org/10.61186/jps.23.141.323)

✉ **Corresponding Author:** Behnaz Mohajeran, Associate Professor, Department of Educational Sciences, Urmia University, Urmia, Iran.
E-mail: b.mohajeran@urmia.ac.ir, Tel: (+98)44-32752741-43

Extended Abstract

Introduction

Academic failure is one of the major challenges facing educational systems, as it leads to the loss of human and economic resources every year and leaves broad individual and social consequences. For this reason, it is considered an important indicator of inefficiency in educational systems (Silvana et al., 2021; Abdullah, 2024). This phenomenon may manifest in forms such as school absenteeism, dropout, grade repetition, poor quality of learning, and the unstable retention of acquired knowledge (Petridou & Karagiorgi, 2016). Research has shown that academic failure is influenced by a combination of internal and external factors, including educational, economic, social, cultural, and family-related variables that interact with one another (Dietrich et al., 2020; Parsi et al., 2018). Findings also indicate that parental expectations can reduce academic failure, whereas family conflicts and problems are associated with its increase (Davarinia, 2018; Anwar & Kionita, 2019; Tattle et al., 2019; Rezaei Nasab & Fotouhi, 2023; Nematzadeh et al., 2023; Tudeh-Ranjbar & Araghi, 2018; Lucio et al., 2012).

Among school subjects, social studies holds a distinctive position because it encompasses concepts related to history, geography, and the social sciences, while emphasizing students' understanding of themselves, society, time, and place (Mambouh & Lofongolo, 2022; Pius et al., 2021). In elementary education, which is a fundamental stage for the development of students' social skills and the formation of their personal and social identities, this subject plays an important role in socialization, understanding social issues, decision-making, problem-solving, and active participation in society (Rashid et al., 2021; Rahimi et al., 2019). Therefore,

academic failure in social studies may result not only in lower grades but also in reduced self-confidence, decreased motivation, and weakened analytical and critical-thinking skills (Nematzadeh et al., 2023).

In explaining academic failure, academic motivation is of particular importance as a mediating variable because it is regarded as the driving force behind learning and academic effort and has a direct effect on educational behaviors, conceptual understanding, and academic success (Mambouh & Lofongolo, 2022; Raouf et al., 2024). At the same time, psychological factors such as anxiety, self-efficacy, and students' attitudes toward education are among the major determinants of academic motivation and can therefore influence academic failure through this pathway (Lee et al., 2024). In this regard, Eccles and Wigfield (2020) also demonstrated that students' attitudes and beliefs about learning and schooling affect their academic motivation and, ultimately, their academic performance. Accordingly, examining psychological factors within the social environment, together with the mediating role of academic motivation, can contribute to a more accurate understanding of the causes of academic failure among elementary school students and help in designing more effective educational and psychological interventions

Method

This study employed a descriptive-correlational research method with a path analysis approach. The statistical population consisted of 6,190 fifth-grade elementary school students from Babol, Iraq. Using Cochran's formula, a sample of 237 students was selected through cluster random sampling. To facilitate the research, Babol's elementary schools were divided into eight clusters based on social, economic, and geographical diversity, ensuring a more representative sample and greater

generalizability of the results. Following this division, three schools were chosen for evaluation: Al-Zahawi (88 students), Al-Aqwam (79 students), and Rayat Al-Islam (85 students). The sample size was calculated using Cochran's formula for a finite population (Cochran, 1986), yielding an appropriate sample size of 219 students. Given the use of cluster sampling, the number of students in the selected schools reached 252, with questionnaires distributed to all. Ultimately, 237 complete questionnaires were returned and analyzed. Inclusion criteria consisted of informed consent, being enrolled in elementary school, the absence of severe psychological disorders (verified through student academic and health records), no disciplinary issues, and no history of attending individual counseling sessions. Exclusion criteria included failure to respond to the questionnaires and discontinuation of participation.

Results

The participants were 237 elementary school students, including 106 boys (44.7%) and 131 girls (55.3%), with a mean age of 10.83 years and a standard deviation of 1.20 years. Of the participants, 40% were fourth-grade students, 35% were fifth-grade students, and 25% were sixth-grade students. The descriptive statistics indicated that the skewness

and kurtosis values of the variables fell within the range of -2 to +2, confirming the normal distribution of the data. Boxplot analysis and the Mahalanobis distance index also indicated the absence of univariate and multivariate outliers. Moreover, the variance inflation factor and tolerance values demonstrated that multicollinearity was not present among the variables, while the Durbin-Watson statistic confirmed the independence of errors. Therefore, the use of parametric tests, Pearson's correlation coefficient, and structural equation modeling was justified. The correlation matrix revealed significant relationships among the study variables. The path analysis showed that family socioeconomic status and parental expectations regarding the students' academic future had significant negative effects on academic failure, with coefficients of -0.20 and -0.25, respectively, whereas family conflicts had a significant positive effect, with a coefficient of 0.47. Academic motivation also played a significant mediating role in the relationships between family socioeconomic status, parental expectations, family conflicts, and academic failure. Finally, the fit indices indicated that the tested model demonstrated a satisfactory fit to the collected data.

Table1. Direct Relationships Among the Study Variables

Independent Variable	Effect Type	Dependent Variable	Unstandardized Coefficient (B)	Standardized Coefficient (β)	Standard Error (S.E.)	Critical Ratio (C.R.)	p-value
Family socioeconomic status	Direct	Academic motivation	0.064	0.105	0.026	2.476	0.013
Parental expectations regarding the academic future	Direct	Academic motivation	0.501	0.257	0.131	3.824	0.001
Family conflicts	Direct	Academic motivation	0.469	0.238	0.137	3.432	0.001
Family socioeconomic status	Direct	Academic failure	-0.556	-0.290	0.134	-4.133	0.001
Parental expectations regarding the academic future	Direct	Academic failure	0.234	0.130	0.085	2.752	0.006
Family conflicts	Direct	Academic failure	0.448	0.329	0.035	12.798	0.001

According to the findings presented in Table 1, family socioeconomic status ($\beta = 0.105$, $p = 0.013$), parental expectations regarding the academic future ($\beta = 0.257$, $p = 0.001$), and family conflicts ($\beta = 0.238$, $p = 0.001$) had significant direct effects on academic motivation. Furthermore, family socioeconomic status had a significant negative direct effect on

academic failure ($\beta = -0.290$, $p = 0.001$), whereas parental expectations regarding the academic future ($\beta = 0.130$, $p = 0.006$) and family conflicts ($\beta = 0.329$, $p = 0.001$) had significant positive direct effects on academic failure. The indirect path coefficients among the study variables are presented in Table 2.

Table2. Indirect Path Coefficients for Predicting Academic Failure

Predictor Variable	Mediator Variable	Criterion Variable	β
Family socioeconomic status	Academic motivation	Academic failure	0.043
Parental expectations regarding the academic future	Academic motivation	Academic failure	-0.095
Family conflicts	Academic motivation	Academic failure	-0.078

The results presented in Table 5 indicate that family socioeconomic status significantly and positively predicted academic failure indirectly through academic motivation ($\beta = 0.043$, $p = 0.004$). In contrast, parental expectations regarding the academic future ($\beta = -0.095$, $p = 0.001$) and family conflicts ($\beta = -0.078$, $p = 0.003$) significantly and negatively predicted academic failure indirectly through academic motivation.

Conclusion

The aim of this study was to examine the effects of psychological factors in the social environment on students' academic failure in social studies, with academic motivation serving as a mediator. The findings indicated that family socioeconomic status, parental expectations, and family conflicts were important factors associated with academic failure, while academic motivation mediated these relationships. A higher family socioeconomic status, particularly higher parental education and social standing, was associated with lower levels of academic failure, as educated parents generally provide greater educational support, recognize the value of schooling more clearly, and maintain more effective communication with schools. This finding is

consistent with the results reported by Davarinia (2018), Lucio et al. (2012), Parsi et al. (2018), and Mambwe and Lofungulo (2022). In addition, positive parental expectations regarding children's academic futures may enhance their motivation, effort, and academic progress, whereas negative parental attitudes toward school and education may reduce students' efforts and increase academic failure. This finding is consistent with Bourdieu's (2007) perspective and the findings of Anwar and Kinyua (2019), Rahimi et al. (2019), and Rashid et al (2021). The findings also demonstrated that increased family conflict was associated with higher levels of academic failure. Arguments, economic instability, and emotional insecurity within the family may cause anxiety and depression, reduce students' concentration, and undermine their psychological well-being, thereby limiting their ability to study and complete academic assignments. This result is consistent with the findings of Rezaeinasab and Fotouhi (2023), Davarinia (2018), Nematzadeh et al. (2023), Touderanjbar and Araqi (2018), Lucio et al. (2012), and Zhang et al. (2020). From Bourdieu's perspective, the discrepancy between family culture and school culture may also restrict students'

opportunities for academic success. Therefore, establishing a calm, supportive, and conflict-free home environment, strengthening parental engagement with schools, and addressing students' emotional needs are essential for preventing academic failure (Seraji et al., 2017).

The main limitations of the study included the influence of economic, familial, and cultural factors beyond the researcher's control, as well as the possibility that students' attention and cooperation affected the accuracy of their questionnaire responses. Social and cultural differences among students may also have influenced their academic motivation and responses to psychological factors. Accordingly, it is recommended that interventions aimed at enhancing academic motivation be designed collaboratively by families and schools, while taking students' familial and environmental conditions into account. Further research should examine cultural and social differences, combine quantitative and qualitative methods, and improve the accuracy of measurement instruments. It is also recommended that educational authorities provide families with training in crisis management and emotional regulation, support economically disadvantaged students, and reduce educational and psychological pressures. Overall, creating a stable and supportive environment at home and school can strengthen students' emotional stability, enhance their academic motivation, and help prevent academic failure.

Ethical Considerations

Compliance with ethical guidelines: This article was derived from the first author's doctoral dissertation in Educational Management at the Faculty of Literature and Humanities, University of Urmia. In accordance with ethical research principles, data were collected only after obtaining informed consent from the participants. The participants were also assured that their personal information would remain confidential and that the findings would be reported anonymously, without disclosing their names or identifying information.

Funding: This study was conducted as part of a doctoral dissertation and received no financial support.

Authors' contribution: This article was extracted from the first author's doctoral dissertation under the supervision of the second author and with the consultation of the third author.

Conflict of interest: The authors declare that there is no conflict of interest regarding the findings or publication of this study.

Acknowledgments: The authors would like to express their sincere gratitude to all individuals who participated in this study.

بررسی تأثیر عوامل روان‌شناختی موثر در محیط اجتماعی بر افت تحصیلی دانش‌آموزان در درس مطالعات اجتماعی با نقش میانجی انگیزش تحصیلی در مدارس ابتدایی شهر بابل

رنا راضی عبدالمحسن^۱، بهناز مهاجران^۲، حسن قلاوندی^۳

۱. دانشجوی دکتری مدیریت آموزشی، گروه علوم تربیتی، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران. رایانامه: alshmsjmal@gmail.com

۲. دانشیار، گروه علوم تربیتی، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران. رایانامه: b.mohajeran@urmia.ac.ir

۳. استاد، گروه علوم تربیتی، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران. رایانامه: h.galavandi@urmia.ac.ir

چکیده

مشخصات مقاله

نوع مقاله:

پژوهشی

تاریخچه مقاله:

دریافت: ۱۴۰۳/۰۷/۱۹

بازنگری: ۱۴۰۳/۰۸/۰۳

پذیرش: ۱۴۰۳/۰۸/۱۸

انتشار برخط: ۱۴۰۳/۰۹/۰۱

کلیدواژه‌ها:

عوامل اجتماعی،

افت تحصیلی،

مطالعات اجتماعی،

انگیزش تحصیلی،

دانش‌آموزان.

زمینه: افت تحصیلی در مدارس ابتدایی یکی از چالش‌های جدی نظام آموزشی است که می‌تواند پیامدهای بلندمدتی بر روند تحصیلی و اجتماعی دانش‌آموزان داشته باشد. بررسی عوامل روانشناختی مؤثر بر این افت، به‌ویژه در درس‌های اجتماعی که درک مفاهیم اجتماعی و فرهنگی را تقویت می‌کند، از اهمیت بالایی برخوردار است. با این حال، پژوهش‌های موجود به نقش واسطه‌ای انگیزش تحصیلی در این فرایند توجه کافی نکرده‌اند.

هدف: هدف این پژوهش بررسی تأثیر عوامل روان‌شناختی مؤثر در محیط اجتماعی بر افت تحصیلی دانش‌آموزان در درس مطالعات اجتماعی با نقش میانجی انگیزش تحصیلی در مدارس ابتدایی شهر بابل بود.

روش: روش پژوهش حاضر از نوع مطالعات توصیفی-همبستگی با رویکرد تحلیل مسیر است. جامعه آماری شامل ۶۱۹۰ دانش‌آموز پنجم ابتدایی شهرستان بابل در کشور عراق بود و با استفاده از فرمول کوکران، تعداد ۲۳۷ نفر به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای تصادفی انتخاب شدند. ابزارهای جمع‌آوری اطلاعات در این پژوهش شامل پرسشنامه عوامل اجتماعی مؤثر بر افت تحصیلی (داوری نیا، ۱۳۹۷)، انگیزش تحصیلی (هارتر، ۱۹۸۱) و افت تحصیلی (کیسان و همکاران، ۲۰۰۴) بود. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از تحلیل ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل مسیر در نرم‌افزارهای SPSS23 و Lisrel8.8 انجام شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که پایگاه اقتصادی اجتماعی خانواده و انتظارات والدین نسبت به آینده تحصیلی تأثیر منفی و معناداری بر افت تحصیلی دارند ($P < 0/05$)، در حالی که اختلافات خانوادگی تأثیر مثبت و معناداری بر افت تحصیلی دارد ($P < 0/05$). همچنین، نقش میانجی انگیزش تحصیلی در ارتباط بین عوامل اجتماعی و افت تحصیلی نیز معنادار بود ($P < 0/05$).

نتیجه‌گیری: از جنبه‌های کاربردی مهم این پژوهش، شناسایی نقش انگیزش تحصیلی به‌عنوان یک میانجی کلیدی در کاهش افت تحصیلی است که می‌تواند مبنایی برای طراحی برنامه‌های آموزشی و مداخلات روانشناختی با هدف تقویت انگیزه و بهبود عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان باشد. این نتایج می‌توانند به معلمان، مشاوران و سیاست‌گذاران کمک کنند تا با توجه به شرایط روانشناختی و محیطی، برنامه‌هایی مؤثرتر برای حمایت از دانش‌آموزان در معرض افت تحصیلی طراحی و اجرا کنند.

استاد: راضی عبدالمحسن، رنا؛ مهاجران، بهناز؛ و قلاوندی، حسن (۱۴۰۳). بررسی تأثیر عوامل روان‌شناختی مؤثر در محیط اجتماعی بر افت تحصیلی دانش‌آموزان در درس مطالعات اجتماعی با نقش میانجی انگیزش تحصیلی در مدارس ابتدایی شهر بابل. *مجله علوم روانشناختی*، دوره ۲۳، شماره ۱۴۱، ۳۲۳-۳۴۰.

مجله علوم روانشناختی، دوره ۲۳، شماره ۱۴۱، ۱۴۰۳. DOI: 10.61186/jps.23.141.323

© نویسندگان.

✉ نویسنده مسئول: بهناز مهاجران، دانشیار، گروه علوم تربیتی، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران. رایانامه: b.mohajeran@urmia.ac.ir

تلفن: ۰۴۴-۳۲۷۵۲۷۴۱-۴۳

مقدمه

یکی از آفت‌های بزرگ تعلیم و تربیت در هر نظامی که همه ساله به میزان بسیار زیادی امکانات، منابع و استعداد‌های بالقوه انسانی و اقتصادی را تلف می‌کند و اثرات غیر قابل جبرانی را در ابعاد فردی و اجتماعی به جا می‌گذارد پدیده افت تحصیلی^۱ است (سیلوانا و همکاران، ۲۰۲۱). به همین دلیل است که یکی از ملاک‌های عدم موفقیت هر نظام آموزشی را میزان افت تحصیلی در آن می‌دانند (عبدالله، ۲۰۲۴). امروزه مسئله افت تحصیلی گریبان‌گیر بیشتر نظام‌های آموزشی است و به لحاظ ارتباطی که اساساً جریان تعلیم و تربیت با دیگر نهادهای اجتماعی، فرهنگی و سیاسی دارد افت تحصیلی نیز از ابعاد مختلف مورد بررسی و مطالعه پژوهشگران قرار می‌گیرد (بیلی و همکاران، ۲۰۲۰). افت تحصیلی به طور عام در جنبه‌های مختلف شکست تحصیلی که شامل غیبت مطلق از مدرسه، ترک تحصیل قبل از موعد مقرر، تکرار پایه تحصیل، کیفیت پایین تحصیلات دانش‌آموز در مقایسه با آنچه که باید باشد و کسب محفوظات به جای معلومات که در زمان اندکی به فراموشی سپرده می‌شود، می‌دانند (پتریدو و کاراجیورگی، ۲۰۱۶). علل و عوامل داخلی همچون نامناسب بودن اهداف، محتوی، روش‌ها، شایستگی معلمان، شرایط و ضوابط فضای مدرسه، نحوه ارزشیابی دانش‌آموزان و عوامل بیرونی همچون عوامل اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی، خانوادگی و محرومیت‌های محلی از عوامل افت تحصیلی در نظام آموزش و پرورش معرفی شده‌اند که قابل تفکیک از یکدیگر نیستند و متأثر از همدیگرند (دیتریچ و همکاران، ۲۰۲۰). هرچند عوامل داخلی نظام آموزشی عمدتاً وابسته به عوامل خارجی می‌باشد (پارسی و همکاران، ۱۳۹۷).

افت تحصیلی می‌تواند تأثیرات منفی عمیقی بر آینده تحصیلی و اجتماعی دانش‌آموزان داشته باشد. این پدیده معمولاً ناشی از ترکیبی از عوامل متعددی است که می‌توان آن‌ها را به دو دسته اصلی عوامل فردی و عوامل محیطی تقسیم کرد (موریلی و همکاران، ۲۰۲۱). عوامل فردی شامل ویژگی‌های روانشناختی، عاطفی و شناختی دانش‌آموزان هستند که می‌توانند بر عملکرد تحصیلی آن‌ها تأثیر بگذارند (سراجی و همکاران، ۱۳۹۶). از سوی دیگر، عوامل محیطی به شرایط و ویژگی‌های اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی اطلاق می‌شوند که دانش‌آموزان در آن‌ها قرار دارند و

ممکن است بر انگیزش و عملکرد تحصیلی آن‌ها اثرگذار باشد (رضایی نسب و فتوحی، ۱۴۰۲). بررسی افت تحصیلی و تجزیه و تحلیل علل آن می‌تواند به بهبود کیفیت نظام آموزشی کمک کند. نتایج پژوهش‌ها بیانگر این است که عوامل مختلفی بر این پدیده نقش دارند. در مطالعات انجام‌شده، انتظارات والدین از آینده تحصیلی تأثیر مثبت و معنی‌داری بر کاهش افت تحصیلی دانش‌آموزان دارد؛ به‌طوری‌که افزایش این انتظارات می‌تواند به کاهش اهمال‌کاری تحصیلی و بهبود دستاوردهای تحصیلی منجر شود (داوری نیا، ۱۳۹۷؛ انوار و کیونیتا، ۲۰۱۹؛ تاتله و همکاران، ۲۰۱۹). همچنین، اختلافات خانوادگی به‌عنوان عاملی منفی شناخته می‌شود که با افزایش آن، افت تحصیلی نیز افزایش می‌یابد (رضایی نسب و فتوحی، ۱۴۰۲؛ نعمت‌زاده و همکاران، ۱۴۰۲؛ توده‌رنجبر و عراقی، ۱۳۹۷). نتایج پژوهش لوسیو و همکاران (۲۰۱۲) نیز تأثیر معنی‌دار مشکلات خانوادگی بر افت تحصیلی را تأیید می‌کند.

در میان برنامه‌های درسی، درس مطالعات اجتماعی یک حوزه یادگیری اصلی است که مفاهیم اصلی رشته‌های گوناگون به‌ویژه جغرافیا، تاریخ و علوم اجتماعی را در بر می‌گیرد (مامبوه و لوفونگولو، ۲۰۲۲). علاوه بر این درس مطالعات اجتماعی، مبتنی بر محور کنش متقابل آدمیان با یکدیگر و محیطی است که در آن به سر می‌برند می‌باشد، لذا جامعه، مکان و زمان سه محور عمده این درس می‌باشند (پیوس و همکاران، ۲۰۲۱). از آنجایی که دوره ابتدایی مهم‌ترین دوره‌های است که در آن توجه به شکل‌گیری رشد مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان شده است (رشید و همکاران، ۱۴۰۰)، لذا درس اجتماعی باهدف دستیابی دانش‌آموزان به خودشناسی، درک و فهم جامعه محلی، سرزمین محلی و جامعه جهانی، فرایند اجتماعی شدن، درک بهتر مسائل اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، درک گذشته و حال به‌مثابه مبنایی برای تصمیم‌گیری، توانایی حل مسئله، کسب مهارت‌ها و ایجاد یک نقش مشارکتی فعال در جامعه و پابندی به ارزش‌ها در این مقطع تحصیلی تدوین شده است (رحیمی و همکاران، ۱۳۹۸). افت تحصیلی در درس‌های اجتماعی می‌تواند بر اساس عدم انگیزه، عدم درک مناسب از مفاهیم و نداشتن توانایی‌های لازم در تفکر انتقادی و تحلیلی بروز یابد. چنین افتی نه تنها بر نمرات و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر می‌گذارد، بلکه

^۱. academic failure

می‌تواند به کاهش اعتماد به نفس و انگیزه آن‌ها نیز منجر شود (نعمت‌زاده و همکاران، ۱۴۰۲).

انگیزش تحصیلی^۱ به عنوان یک متغیر میانجی در این مطالعه، نقش کلیدی در تبیین روابط بین عوامل روانشناختی و افت تحصیلی دانش‌آموزان دارد. این مفهوم به عنوان نیروی محرکه‌ای برای یادگیری و تلاش در فعالیت‌های تحصیلی شناخته می‌شود و تأثیر عمیقی بر رفتارهای آموزشی، درک مفاهیم و نتایج تحصیلی دارد (مامبوه و لوفونگولو، ۲۰۲۲). پژوهش‌ها نشان می‌دهند که انگیزش تحصیلی می‌تواند به طور مستقیم بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر بگذارد و در واقع، یکی از عوامل تعیین‌کننده در موفقیت تحصیلی محسوب می‌شود (رئوف و همکاران، ۲۰۲۴). از آنجا که عوامل روانشناختی، مانند اضطراب، خودکارآمدی، و نگرش‌های فردی به تحصیل، بر انگیزش تحصیلی تأثیرگذار هستند، این میانجی می‌تواند در توضیح چرخه تأثیر این عوامل بر افت تحصیلی نقش حیاتی ایفا کند (لی و همکاران، ۲۰۲۴). به عنوان مثال ایکلس و ویگفلد (۲۰۲۰) نیز به بررسی تأثیر نگرش‌ها و اعتقادات دانش‌آموزان در مورد یادگیری و تحصیل پرداخته و نشان می‌دهد که این عوامل چگونه می‌توانند انگیزش تحصیلی و در نهایت عملکرد تحصیلی را تحت تأثیر قرار دهند. به این ترتیب، انگیزش تحصیلی نه تنها به عنوان یک متغیر مستقل بلکه به عنوان یک میانجی مؤثر بین عوامل روانشناختی و افت تحصیلی عمل می‌کند. به طور خلاصه، انگیزش تحصیلی می‌تواند به عنوان یک پل ارتباطی بین عوامل روانشناختی و افت تحصیلی در دانش‌آموزان عمل کند، زیرا این متغیر نقش حیاتی در چگونگی تعامل دانش‌آموزان با محیط یادگیری و شرایط آموزشی ایفا می‌کند. به ویژه در مقطع ابتدایی، که پایه‌های تحصیلی و اجتماعی دانش‌آموزان شکل می‌گیرد، درک این روابط می‌تواند به شناسایی راهکارهایی برای افزایش انگیزش و کاهش افت تحصیلی منجر شود (هاشمی و قربانعلی‌زاده، ۱۳۹۳).

پدیده‌ی افت تحصیلی در مقطع ابتدایی یکی از معضلات جدی نظام آموزشی است که می‌تواند تأثیرات عمیق و ماندگاری بر روند تحصیلی و اجتماعی دانش‌آموزان داشته باشد. در این مقطع، دانش‌آموزان پایه‌های یادگیری و مهارت‌های اجتماعی خود را بنا می‌نهند و هرگونه اختلال در این فرآیند می‌تواند به پیامدهای منفی در مراحل بعدی تحصیل و زندگی

^۱. academic motivation

آن‌ها منجر شود. از این رو، شناخت عوامل مؤثر بر افت تحصیلی و ارائه‌ی راهکارهای مناسب برای بهبود وضعیت تحصیلی ضروری است. عوامل روانشناختی، مانند خودکارآمدی، اضطراب، و نگرش‌های آموزشی، به عنوان فاکتورهای کلیدی در تأثیرگذاری بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان شناخته می‌شوند. با این حال، پژوهش‌های موجود به ندرت به بررسی همزمان این عوامل و نقش آن‌ها در افت تحصیلی پرداخته‌اند. در این راستا، انگیزش تحصیلی به عنوان یک متغیر میانجی می‌تواند تأثیرگذار باشد؛ چرا که انگیزش به عنوان نیروی محرکه‌ای برای یادگیری، می‌تواند ارتباط بین عوامل روانشناختی و افت تحصیلی را روشن کند. از طرف دیگر، عدم توجه کافی به این روابط پیچیده ممکن است منجر به نادیده گرفتن نیازهای آموزشی و روانشناختی دانش‌آموزان شود. بنابراین، بررسی دقیق این عوامل و تعیین نقش انگیزش تحصیلی در کاهش افت تحصیلی، به طراحی مداخلات و برنامه‌های آموزشی مؤثرتر کمک خواهد کرد. با توجه به آنچه ذکر شد سوال اصلی پژوهش حاضر این است که آیا در مدل پیشنهادی، انگیزش تحصیلی نقش میانجی‌گر را در پیش‌بینی افت تحصیلی دانش‌آموزان در درس مطالعات اجتماعی بر اساس عوامل روانشناختی مؤثر در محیط اجتماعی ایفا می‌کند؟

روش

الف) طرح پژوهش و شرکت‌کنندگان

روش پژوهش حاضر از نوع مطالعات توصیفی-همبستگی با رویکرد تحلیل مسیر است. جامعه آماری شامل ۶۱۹۰ دانش‌آموز پنجم ابتدایی شهرستان بابل در کشور عراق بود و با استفاده از فرمول کوکران، تعداد ۲۳۷ نفر به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای تصادفی انتخاب شدند. برای این منظور مدارس ابتدایی شهرستان بابل به منظور انجام این پژوهش بر اساس تعداد به ۸ خوشه تقسیم‌بندی شدند. این تقسیم‌بندی به دلیل تنوع اجتماعی، اقتصادی و جغرافیایی در منطقه صورت گرفت تا بتواند نماینده‌ای مناسب از جامعه آماری باشد و نتایج به دست آمده قابلیت تعمیم بیشتری داشته باشد. پس از این تقسیم‌بندی، سه مدرسه برای بررسی انتخاب شدند که شامل مدارس الزهاوی (با ۸۸ دانش‌آموز)، الاقوام (با ۷۹ دانش‌آموز) و رایه الاسلام (با ۸۵ دانش‌آموز) بود. برای برآورد حجم نمونه آماری، از فرمول کوکران

برای جامعه محدود استفاده شد (کوکران، ۱۹۸۶). بر اساس محاسبات انجام شده با استفاده از فرمول کوکران، حجم نمونه مناسب برای این تحقیق ۲۱۹ نفر تعیین شد. با توجه به اینکه از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای استفاده شد، تعداد دانش‌آموزان در مدارس انتخاب شده به ۲۵۲ نفر رسید و پرسشنامه‌ها بین تمامی آن‌ها توزیع شد. در نهایت، تعداد ۲۳۷ پرسشنامه کامل بازگشت داده شد و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. ملاک‌های ورود به پژوهش عبارت بود از رضایت آگاهانه، مشغول به تحصیل در مدرسه ابتدایی، نداشتن مشکلات و اختلالات حاد روان‌شناختی (که با مراجعه به پرونده تحصیلی و سلامت دانش‌آموزان کنترل شد) نداشتن مشکلات انضباطی، عدم مراجعه به جلسات مشاوره فردی بود و ملاک‌های خروج از مطالعه نیز شامل عدم پاسخگویی به سوال‌های پرسشنامه‌ها و عدم ادامه همکاری با پژوهشگران بود.

(ب) ابزار

پرسشنامه عوامل اجتماعی موثر بر افت تحصیلی^۱ (SFAP): پرسشنامه عوامل اجتماعی موثر بر افت تحصیلی توسط داوری نیا (۱۳۹۷) طراحی شده و شامل ۱۹ گویه بسته پاسخ بر اساس طیف پنج درجه‌ای لیکرت است. این پرسشنامه سه خرده مقیاس پایگاه اقتصادی-اجتماعی خانواده، انتظارات والدین در مورد آینده تحصیلی و اختلافات خانوادگی را مورد سنجش قرار می‌دهد. در پژوهش داوری نیا، پایایی پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۰ گزارش شد. همچنین، روایی محتوایی آن با نظر متخصصان و استادان علوم تربیتی و مدیریت تأیید شده است و میزان آن برابر با ۰/۸۴ گزارش شده است. همچنین نتایج تحلیل عاملی نشان داد که سه مؤلفه اصلی در آن وجود دارد که ۶۳٪ از واریانس سؤالات را تبیین می‌کند. برای بررسی پایایی ابزار نیز از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است و برای کل ابزار برابر با ۰/۷۹ گزارش شد. مقدار پایایی در این پژوهش با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۱ به دست آمد.

پرسشنامه انگیزش تحصیلی^۲ (HEMS): پرسشنامه انگیزش تحصیلی، فرم اصلاح شده پرسشنامه هارتر (۱۹۸۰-۱۹۸۱) است که شامل ۳۳ گویه بوده و بر اساس مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت نمره‌گذاری می‌شود؛ حداقل نمره برای این پرسشنامه برابر با ۳۳ و حداکثر نمره ۱۶۵ است. این ابزار به‌عنوان

یک ابزار سنجش انگیزش تحصیلی طراحی شده و در نسخه اصلی مقدار روایی آن با استفاده از تحلیل عاملی تأییدی مورد بررسی قرار گرفته است و همچنین برای برآورد پایایی از ضریب امگا و آلفای کرونباخ استفاده شده است که برای کل ابزار برابر با ۰/۸۹ گزارش شده است. در نسخه اصلاح شده این ابزار پایایی آن توسط ظهیری ناو و رجبی (۱۳۸۸) با ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۲ تأیید شده است. روایی محتوایی این پرسشنامه نیز با اصلاحات مختصری برای هماهنگی کردن سؤالات با جامعه آماری تأیید گردید. نتایج تحلیل عاملی نشان داد که دو مؤلفه اصلی در آن وجود دارد که ۶۹٪ از واریانس سؤالات را تبیین می‌کند. آزمون کی ام او و بارتلت نیز نشان‌دهنده کافی بودن حجم نمونه برای بررسی این پرسشنامه بود. در مطالعه حاضر نیز پایایی پرسشنامه بر اساس ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۰ به دست آمد.

پرسشنامه افت تحصیلی^۳ (AFQ): پرسشنامه افت تحصیلی کیسان و همکاران (۲۰۰۴) شامل ۲۴ گویه بسته پاسخ بر اساس طیف پنج درجه‌ای لیکرت است که پنج خرده مقیاس فقدان معنا، ملالت، دل‌سردی، درماندگی و احساس شکست را مورد سنجش قرار می‌دهد. در نسخه اصلی این پرسشنامه، روایی محتوایی آن توسط متخصصان مورد تأیید قرار گرفته است و مقدار آن برابر با ۰/۷۴ گزارش شده است؛ همچنین مقدار پایایی آن با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برابر با ۰/۸۹ گزارش شده است. در پژوهش کرمی (۱۳۹۷)، پایایی پرسشنامه بر اساس ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۶ گزارش شد. همچنین، روایی محتوایی و صوری پرسشنامه با نظر متخصصان و اساتید علوم تربیتی و مدیریت مورد تأیید قرار گرفته و مقدار آن برابر با ۰/۷۳ گزارش شده است. نتایج تحلیل عاملی پرسشنامه افت تحصیلی، پنج مؤلفه مورد نظر را به دست آورد که در آن ۵۸٪ واریانس سؤالات استخراج شده بود. نتایج بارهای عاملی بالاتر از ۰/۳ با چرخش متعامد، پنج مؤلفه مورد نظر را به دست آورد. در مطالعه حاضر نیز پایایی پرسشنامه نیز بر اساس ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۹ به دست آمد.

(ج) روش اجرا

پس از دریافت مجوزهای لازم از مراجع ذی‌ربط و هماهنگی با مسئولان آموزش و پرورش و مدیران مدارس منتخب، پژوهشگران در زمان‌های

1. Social factors affecting academic failure

2. Harter educational motivation scale

3. Academic Failure Questionnaire

حاصل از این پژوهش با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS22 و Lisrel8.8 در دو سطح توصیفی و استنباطی انجام شد.

یافته‌ها

مشارکت‌کنندگان در این مطالعه شامل دانش‌آموزان دوره ابتدایی بود که از میان آنها ۱۰۶ نفر (۴۴/۷ درصد) پسر و ۱۳۱ نفر (۵۵/۳ درصد) دانش‌آموزان دختر بودند. میانگین سن دانش‌آموزان برابر با ۱۰/۸۳ و انحراف معیار ۱/۲ بود. ۴۰ درصد مشارکت‌کنندگان در پایه چهارم، ۳۵ درصد در پایه پنجم و ۲۵ درصد در پایه ششم مشغول به تحصیل بودند. در ادامه شاخص‌های توصیفی متغیرها شامل میانگین، انحراف استاندارد، چولگی و کشیدگی ارائه شده‌اند.

جدول ۱. شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیر	میانگین	انحراف استاندارد	چولگی	کشیدگی
عوامل اجتماعی	۳/۱۸	۰/۲۹	-۰/۵۹	۰/۳۵
پایگاه اقتصادی اجتماعی خانواده	۳/۲۶	۰/۶۹	-۰/۱۲	۰/۱۲
انتظارات والدین در مورد آینده تحصیلی	۳/۳۴	۰/۶۸	-۰/۲۶	۰/۱۷
اختلاف خانوادگی	۲/۹۳	۰/۷۰	۰/۳۳	۰/۰۹
انگیزش تحصیلی	۳/۳۸	۰/۶۹	-۰/۱۱	-۰/۱۴
آفت تحصیلی	۳/۸۰	۰/۶۱	۰/۲۰	۰/۴۱

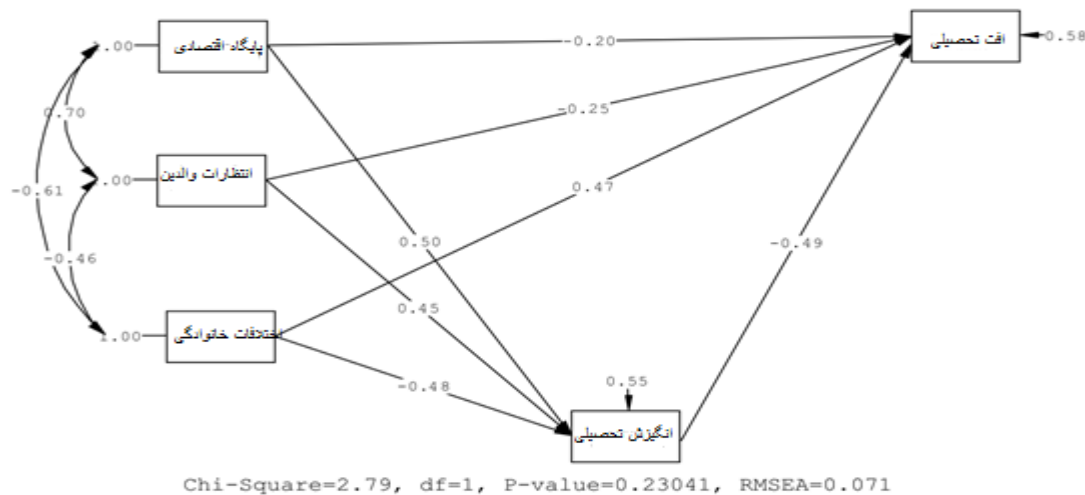
به ترتیب ۰/۷۸۷، ۰/۳۴۶، ۰/۳۷۹، ۰/۳۵۷، ۰/۹۷۰، ۰/۸۷۸ بود که نشان از عدم وجود هم‌خطی چندگانه دارد. نتایج نشان داد که هیچ کدام از مقادیر آماره تحمل کوچک‌تر از حد مجاز ۰/۱ و هیچ کدام از مقادیر عامل تورم واریانس بزرگ‌تر از حد مجاز ۱۰ نمی‌باشند. از آنجایی که وجود هم‌خطی چندگانه در متغیرهای پیش‌بین مشاهده نشد، می‌توان از آزمون‌های پارامتریک ضریب همبستگی پیرسون و مدل‌یابی معادلات ساختاری استفاده نمود و نتایج آن قابل اطمینان است. از آنجایی که آماره‌های دورین واتسون بین ۱/۵ الی ۲/۵ است که نشان‌دهنده استقلال خطاها است و می‌توان از مدل‌یابی معادلات ساختاری استفاده کرده نتایج حاصل از این آزمون‌های آماری قابل اطمینان است. علاوه بر این از آنجایی که یکی از مفروضات مهم در معادلات ساختاری وجود روابط همبستگی معنادار بین متغیرهاست در جدول ۲ ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش آمده است.

مطابق با نتایج به دست آمده در جدول ۱ نشان داده شده است که مقادیر کجی (چولگی) و ضریب کشیدگی بین متغیرهای پژوهش، بین ۲+ و ۲- می‌باشد که نشانگر نرمال بودن توزیع داده‌هاست. بدین ترتیب مقادیر کجی و چولگی نیز مفروضه نرمال بودن توزیع نمرات را تأیید می‌کند. برای بررسی عدم وجود داده‌های پرت تک متغیری از نمودار جعبه‌ای استفاده شد و نتایج نشان داد هیچ داده پرتی در میان داده‌ها وجود ندارد. همچنین داده‌های پرت چندمتغیری با استفاده از شاخص فاصله مایلانوبیس مورد بررسی قرار گرفت و سطوح معناداری نشان داد که هیچ داده پرت چندمتغیری نیز در میان داده‌ها وجود ندارد. نتایج نشان دادند که عامل تورم واریانس برای متغیرهای عوامل اجتماعی، پایگاه اقتصادی اجتماعی، انتظارات والدین، اختلاف خانوادگی، انگیزش تحصیلی و آفت تحصیلی به ترتیب ۱/۲۷۰، ۲/۸۹۰، ۲/۶۴۱، ۲/۸۰۲، ۱/۰۳۱ و ۱/۱۳۸ و شاخص تحمل

جدول ۲. ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش

شماره	متغیر	۱	۲	۳	۴	۵	۶
۱	پایگاه اقتصادی اجتماعی خانواده	۰/۷۰					
۲	انتظارات والدین در مورد آینده تحصیلی	۰/۸۳	۰/۶۷	۱			
۳	اختلاف خانوادگی	-۰/۲۵	-۰/۷۵	-۰/۵۸	۱		
۴	انگیزش تحصیلی	۰/۴۰	۰/۶۲	۰/۵۰	-۰/۵۹	۱	
۵	افت تحصیلی	-۰/۳۴	-۰/۶۰	-۰/۴۱	۰/۵۶	-۰/۶۳	۱

همان‌طور که از جدول ۲ مشخص می‌باشد، رابطه معنی داری بین متغیرهای پژوهش وجود دارد. در این قسمت به منظور تحلیل فرضیه‌های پژوهش از روش تحلیل مسیر بهره گرفته شده، در ادامه نتایج تحلیل ارائه شده است.

نمودار ۱. الگو آزمون شده پژوهش در حالت استاندارد

با توجه به نمودار ۱، تأثیر پایگاه اقتصادی اجتماعی خانواده بر افت تحصیلی (۰/۲۰-) با آماره تی ۳/۰۹- در سطح ۰/۰۱ منفی و معنی دار است. تأثیر انتظارات والدین در مورد آینده تحصیلی بر افت تحصیلی (۰/۲۵-) با آماره تی ۴/۳۵- در سطح ۰/۰۱ منفی و معنی دار است. تأثیر اختلافات خانوادگی بر افت تحصیلی (۰/۴۷) با آماره تی ۷/۳۷ در سطح ۰/۰۱ مثبت و معنی دار است. تأثیر پایگاه اقتصادی اجتماعی خانواده بر افت تحصیلی با نقش میانجی انگیزش تحصیلی (۰/۲۴-) با آماره تی ۴/۱۱- در سطح ۰/۰۱ منفی

و معنی دار است. تأثیر انتظارات والدین در مورد آینده تحصیلی بر افت تحصیلی با نقش میانجی انگیزش تحصیلی (۰/۲۲-) با آماره تی ۳/۴۸- در سطح ۰/۰۱ منفی و معنی دار است. تأثیر اختلافات خانوادگی بر افت تحصیلی با نقش میانجی انگیزش تحصیلی (۰/۲۳) با آماره تی ۳/۷۸ در سطح ۰/۰۱ مثبت و معنی دار است. در جدول شماره ۳، شاخص‌های پرازش گزارش شده‌اند.

جدول ۳. شاخص برازندگی الگوی اولیه و نهایی

شاخص‌های نیکویی برازش	الگوی اولیه	الگوی نهایی
مجذور کای اسکوتر (2/)	۱۲۴/۶۵۵	۱۰۳/۳۱۴
درجه آزادی (df)	۶۱	
شاخص هنجار شده مجذور کای اسکوتر (2/df)	۲/۰۴۴	۱/۷۱۷
شاخص نیکویی برازش (GFI)	۰/۹۵	۰/۹۶
شاخص نیکویی برازش اصلاح شده (AGFI)	۰/۹۲	۰/۹۳
شاخص برازندگی هنجار شده (NFI)	۰/۹۱	۰/۹۳
شاخص برازش نسبی (RFI)	۰/۹۱	۰/۹۱
شاخص برازش افزایشی (IFI)	۰/۹۵	۰/۹۷
شاخص توکر-لویس (TLI)	۰/۹۴	۰/۹۶
شاخص برازندگی تطبیقی (CFI)	۰/۹۵	۰/۹۷
شاخص جذر میانگین مجذورات خطا (RMSEA)	۰/۰۵۴	۰/۰۴۵

در جدول ۳، مقادیر به دست آمده در پژوهش حاضر گزارش شده‌اند. با توجه به این جدول تمامی شاخص‌های برازش در حد مطلوبی قرار دارند و می‌توان نتیجه گرفت که مدل آزمون شده برازش مناسبی با داده‌های

گردآوری شده دارد. خلاصه نتایج بررسی فرضیه‌های پژوهش در مدل آزمون شده در جدول ۴ ارائه شده است.

جدول ۴. روابط مستقیم متغیرهای پژوهش

متغیر مستقل	نوع اثر	متغیر وابسته	ضریب غیر استاندارد (B)	ضریب استاندارد (β)	خطای معیار (S.E)	نسبت بحرانی (C.R)	(P)
پایگاه اقتصادی اجتماعی خانواده	مستقیم	انگیزش تحصیلی	۰/۰۶۴	۰/۱۰۵	۰/۰۲۶	۲/۴۷۶	۰/۰۱۳
انتظارات والدین در مورد آینده تحصیلی	مستقیم	انگیزش تحصیلی	۰/۵۰۱	۰/۲۵۷	۰/۱۳۱	۳/۸۲۴	۰/۰۰۱
اختلاف خانوادگی	مستقیم	انگیزش تحصیلی	۰/۴۶۹	۰/۲۳۸	۰/۱۳۷	۳/۴۳۲	۰/۰۰۱
پایگاه اقتصادی اجتماعی خانواده	مستقیم	افت تحصیلی	-۰/۵۵۶	-۰/۲۹۰	۰/۱۳۴	-۴/۱۳۳	۰/۰۰۱
انتظارات والدین در مورد آینده تحصیلی	مستقیم	افت تحصیلی	۰/۲۳۴	۰/۱۳۰	۰/۰۸۵	۲/۷۵۲	۰/۰۰۶
اختلاف خانوادگی	مستقیم	افت تحصیلی	۰/۴۴۸	۰/۳۲۹	۰/۰۳۵	۱۲/۷۹۸	۰/۰۰۱

بر اساس یافته‌های جدول ۴ اثر متغیرهای پایگاه اقتصادی اجتماعی خانواده ($\beta=۰/۱۰۵$ و $P<۰/۰۱۳$)، انتظارات والدین ($\beta=۰/۲۵۷$ و $P<۰/۰۰۱$)، اختلافات خانوادگی ($\beta=۰/۲۳۸$ و $P<۰/۰۰۱$)، بر انگیزش تحصیلی به صورت مستقیم معنادار است. همچنین اثر متغیرهای پایگاه اقتصادی

اجتماعی ($\beta=۰/۳۲۹$ و $P<۰/۰۰۱$)، انتظارات والدین ($\beta=۰/۵۰۲$ و $P<۰/۰۰۱$)، اختلافات خانوادگی ($\beta=۰/۲۵۷$ و $P<۰/۰۰۱$)، به صورت مستقیم معنادار است. در ادامه در جدول ۵ ضرایب غیر مستقیم بین متغیرهای پژوهش را نشان داده است.

جدول ۵. ضرایب مسیر غیر مستقیم پیش بینی افت تحصیلی

سطح معنی داری	β	مسیر		
		متغیر واسطه	متغیر ملاک	متغیر پیش بین
۰/۰۰۴	۰/۰۴۳	انگیزش تحصیلی	افت تحصیلی	پایگاه اقتصادی اجتماعی خانواده
۰/۰۰۱	-۰/۰۹۵	انگیزش تحصیلی	افت تحصیلی	انتظارات والدین در مورد آینده تحصیلی
۰/۰۰۳	-۰/۰۷۸	انگیزش تحصیلی	افت تحصیلی	اختلاف خانوادگی

نتایج جدول ۵ نشان داده است که پایگاه اقتصادی اجتماعی خانواده به صورت مثبت و در سطح $P < 0/01$ ، انتظارات والدین در مورد آینده تحصیلی به صورت مثبت و در سطح $P < 0/01$ و اختلافات خانوادگی در سطح $P < 0/05$ و غیر مستقیم از طریق انگیزش تحصیلی، افت تحصیلی را پیش بینی کرده‌اند.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف این پژوهش بررسی تأثیر عوامل روانشناختی مؤثر در محیط اجتماعی بر افت تحصیلی دانش‌آموزان در درس مطالعات اجتماعی با میانجی‌گری انگیزش تحصیلی بود. نتایج این مطالعه نشان داد که پایگاه اقتصادی-اجتماعی خانواده، انتظارات والدین و اختلافات خانوادگی از جمله عوامل کلیدی در افت تحصیلی دانش‌آموزان هستند. یافته‌های این مطالعه با مطالعات داوری‌نیا (۱۳۹۷)؛ لوسیو و همکاران (۲۰۱۲)؛ انوار و کیونیتا (۲۰۱۹) همسو بود. این عوامل بر اساس نظریه‌های مطرح شده تبیین می‌شوند که به تفصیل در ادامه مورد بررسی قرار می‌گیرند.

نخستین عامل مؤثر، پایگاه اقتصادی-اجتماعی خانواده است. پژوهش‌ها نشان می‌دهند که افزایش پایگاه اقتصادی-اجتماعی منجر به کاهش افت تحصیلی می‌شود. به عنوان مثال، در مطالعه داوری نیا (۱۳۹۷) و لوسیو و همکاران (۲۰۱۲)، مشخص شد که تحصیلات والدین و جایگاه اجتماعی آنان با موفقیت تحصیلی فرزندان مرتبط است. بوردیو (۲۰۰۷) نیز بر اهمیت سرمایه فرهنگی خانواده تأکید می‌کند و بیان می‌کند که خانواده‌ها می‌توانند نگرش‌های مثبت یا منفی نسبت به تحصیل را در فرزندان خود ایجاد کنند (دیتریچ و همکاران، ۲۰۲۰). بنابراین، پایین بودن سطح تحصیلات والدین به عدم توانایی آن‌ها در حمایت از تحصیلات فرزندان منجر می‌شود و این موضوع به افت تحصیلی دامن می‌زند. در تبیین نتایج به دست آمده می‌توان بیان کرد که پایین بودن سطح تحصیلات و سواد خانواده در درجه‌ی اول سبب می‌شود که والدین نتوانند کمک‌های درسی لازم را به دانش‌آموزان نموده و در حل مشکلات آن‌ها را یاری کند و در درجه‌ی دوم باعث می‌شود والدین در خانه کمتر از روزنامه، مجله و کتاب استفاده کنند؛ در نتیجه فرزندان چنین خانواده‌هایی نیز از این لحاظ در محرومیت به سر می‌برند (پارسی و همکاران، ۱۳۹۷). همچنین به دلیل فقر فکری چنین خانواده‌هایی نمی‌توانند نگرش‌های لازم را به فرزندان خود برای ادامه‌ی

تحصیلات مناسب بدهند. والدین کم سواد و بی سواد به طور معمول کمتر به مسئله‌ی پیشرفت تحصیلی فرزندان خود فکر می‌کنند، آن‌ها به دنبال روال عادی زندگی خود هستند و از روابط و همکاری نزدیک با اولیا مدرسه آگاهی لازم را ندارند؛ در صورتی که دانش‌آموزانی که والدین آنها پایگاه اجتماعی-اقتصادی بالاتری دارند، بهتر می‌توانند از امکانات، راهنمایی و کمک والدین در رفع مشکلات درسی خود مدد گیرند (مامبوه و لوفونگولو، ۲۰۲۲). والدین تحصیل کرده احتمالاً بیش از پدران و مادران کم سواد یا بی سواد به اهمیت و ارزش تحصیلات واقف هستند و علاقمندی مندی بیشتری به پیشرفت تحصیلی فرزندان نشان می‌دهند و رسیدگی و پیگیری جدی‌تری در این راه به عمل می‌آورند، بر این می‌توان انتظار داشت که به هر میزان که پایگاه اقتصادی-اجتماعی والدین بالا باشد افت تحصیلی دانش‌آموزان کمتر می‌باشد.

عامل دوم، انتظارات والدین است. نتایج نشان داد که انتظارات والدین از آینده تحصیلی فرزندان تأثیر مستقیم بر کاهش افت تحصیلی دارد. پژوهش انوار و کیونیتا (۲۰۱۹) به این نتیجه رسیدند که انتظارات مثبت والدین می‌تواند به کاهش اهمال‌کاری تحصیلی دانش‌آموزان کمک کند. بوردیو نیز تأکید دارد که نگرش خانواده نسبت به مدرسه و تحصیل می‌تواند بر موفقیت یا شکست دانش‌آموزان تأثیرگذار باشد. بنابراین، والدینی که انتظارات بالایی دارند، معمولاً بیشتر به پیشرفت تحصیلی فرزندان خود اهمیت می‌دهند و این موضوع انگیزش آن‌ها را افزایش می‌دهد. در تبیین نتایج به دست آمده می‌توان بیان کرد که نگرش پدر و مادر نسبت به مدرسه و آینده زندگی و تحصیل در نگرش کودک نسبت به درس و پژوهش تأثیر بسزایی دارد (رحیمی و همکاران، ۱۳۹۸). پدران و مادران که درس را کاری بیهوده و اتلاف وقت تلقی می‌کنند ممکن است در فرزندان‌شان نیز همین داوری بوجود آید و در نتیجه برای آموختن و پیشرفت‌های تحصیلی هیچ گونه کوششی به کار نبرد و دچار افت تحصیلی شوند، در این راستا بوردیو (۲۰۰۷) نقش نگرش و فرهنگ خانواده را در موفقیت و افت تحصیلی مهم‌تر از مدرسه می‌داند چرا که به عقیده او فرد از طریق خانواده خود شایستگی‌های اجتماعی و زبان شناختی و ویژگی‌هایی نظیر سبک و راه و روش کار را می‌آموزد. این خانواده است که به کودک انتظاراتی در مورد آینده‌اش می‌بخشد، مالک‌های موفقیت را به او می‌آموزد و اطلاعات خاصی در مورد ارزش‌های مسلط بر مدرسه را به وی منتقل

می‌کند. به عقیده بورديو، نقش مدرسه این است که سرمایه فرهنگی موجود در خانواده را به موفقیت آموزشی تبدیل کند. کسانی که دارای سطح مناسبی از سرمایه فرهنگی هستند می‌توانند آن را به مدرک رسمی تبدیل کنند (رشید و همکاران، ۱۴۰۰). به نظر بورديو درجه بالایی موفقیت درسی کودکان متعلق به طبقات متوسط و بالا به علت تطابق فرهنگی این کودکان با فرهنگ مدرسه است. بورديو در عین آگاهی از اهمیت عوامل اقتصادی مرتبط با موقعیت طبقاتی (نظیر درآمد و شرایط زندگی) معتقد است که تفاوت‌های فرهنگی به مراتب مهم‌تر از تفاوت‌های دیگر است. نگرش‌ها و تجربه‌های خانواده از جمله عوامل موثر بر احتمال موفقیت کودک در مدرسه است. به اعتقاد بورديو فاصله بین فرهنگ مدرسه و خاستگاه اجتماعی-اقتصادی کودک عامل مهمی در تعیین موفقیت کودک در نظام آموزشی محسوب می‌شود. به‌طوری که سرمایه فرهنگی بتدریج به سرمایه تحصیلی مثل نمره بالا، تشویق‌نامه و جوایز منجر می‌شود.

سومین عامل، اختلافات خانوادگی است که نتایج نشان داد با افزایش این اختلافات، افت تحصیلی نیز افزایش می‌یابد. پژوهش‌های رضایی‌نسب و فتوحی (۱۴۰۲) و داوری‌نیا (۱۳۹۷) نشان دادند که مشکلات خانوادگی مانند مشاجرات و بی‌ثباتی مالی می‌تواند منجر به اضطراب و افسردگی در دانش‌آموزان شود. بورديو نیز به این نکته اشاره دارد که فاصله بین فرهنگ مدرسه و خاستگاه اجتماعی-اقتصادی کودک عامل مهمی در تعیین موفقیت کودک در نظام آموزشی است. بنابراین، مشکلات خانوادگی نه تنها بر روحیه دانش‌آموزان تأثیر منفی می‌گذارد بلکه توانایی آن‌ها برای تمرکز بر درس را نیز کاهش می‌دهد.

در مطالعه رضایی‌نسب و فتوحی (۱۴۰۲) مشخص شد که محرومیت اقتصادی و فقر فرهنگی خانواده در افت تحصیلی دانش‌آموزان نقش بسزایی دارد. در پژوهش نعمت‌زاده و همکارانش (۱۴۰۲) مشخص شد که مشاجرات و درگیری‌های خانوادگی می‌تواند افت تحصیلی دانش‌آموزان را رقم بزند. داوری‌نیا (۱۳۹۷) در پژوهشی به این نتیجه دست یافت که اختلافات خانوادگی منجر افزایش افت تحصیلی فراگیر می‌شود. در مطالعه توده رنجبر و عراقی (۱۳۹۷) مشخص شد که در وهله اول مسائل خانوادگی منجر به افت تحصیلی دانش‌آموزان می‌شود. نتایج پژوهش لوسو و همکاران (۲۰۱۲) حاکی تأثیر معنی‌دار مشکلات خانوادگی بر افزایش افت تحصیلی دانش‌آموزان بود. این نتایج می‌تواند همسو با یافته‌های پژوهش

حاضر باشد چراکه به نتایج مشابهی دست یافتند. در تبیین این نتیجه می‌توان بیان کرد که اختلافات خانوادگی و تداوم آن‌ها یکی از عواملی است که به شدت سبب تضعیف روحیه و افت تحصیلی دانش‌آموزان می‌شود. از آنجایی که کودکان در چنین لحظاتی زود انرژ و توان خود را از دست می‌دهند و نمی‌توانند همزمان با تحصیل بار مشکلات خانوادگی را نیز به دوش بکشند، خسته و ناتوان می‌شوند و اولین آثار خستگی روحی آن‌ها را می‌توان در کیفیت نمرات درسی آن‌ها مشاهده کرد (ژانگ و همکاران، ۲۰۲۰). والدین نباید در چنین شرایطی از فرزندانش آموزش خود توقع نمرات خوب داشته باشند و به او بگویند این اختلافات ربطی به تو ندارد. چنین چیزی غیر ممکن است زیرا فرزندان جزئی از محیط خانواده هستند و هر چیزی چه مثبت چه منفی تأثیرات زیادی روی آن‌ها در محیط خانواده خواهد داشت. این وظیفه والدین است که مراقب روحیه فرزندان دانش‌آموز خود باشند تا مانع از فرورفتگی شخصیتی آن‌ها شوند و به این ترتیب راه را بر هر نوع زمینه انحرافی که در چنین لحظاتی آینده فرزندان را تهدید می‌کند، ببندند. در نتیجه والدین باید محیط خانه را به محیطی صمیمی و به دور از مشاجرات تبدیل کنند، زیرا ناامنی محیط خانه موجب می‌شود دانش‌آموز رغبتی برای مطالعه دروس و انجام تکالیف نداشته باشد و همچنین هنگام یادگیری دچار اضطراب و عدم تمرکز شود که در نهایت منجر به افت تحصیلی می‌شود (سراجی و همکاران، ۱۳۹۶).

یکی از محدودیت‌های پژوهشی این مطالعه که خارج از کنترل پژوهشگر است، تأثیرات محیطی و خانوادگی بر دانش‌آموزان است. عواملی مانند وضعیت اقتصادی، پشتیبانی والدین و تعاملات خانوادگی می‌توانند به شدت بر انگیزش و افت تحصیلی تأثیر بگذارند، اما این عوامل در کنترل پژوهشگر نیستند. همچنین، سطح دقت در تکمیل پرسشنامه‌ها توسط دانش‌آموزان ممکن است تحت تأثیر میزان توجه و همکاری آن‌ها قرار گیرد، که می‌تواند به نتایج غیرقابل اعتماد منجر شود. محدودیت دیگری که باید در نظر گرفت، تفاوت‌های فرهنگی و اجتماعی میان دانش‌آموزان مختلف است که ممکن است بر انگیزش تحصیلی آن‌ها و واکنش به عوامل روانشناختی مؤثر باشد و کنترل کامل بر این تفاوت‌ها دشوار است.

با توجه به این محدودیت‌ها، پیشنهاد می‌شود که در برنامه‌های مداخله‌ای برای ارتقای انگیزش تحصیلی، به‌طور خاص به شرایط خانوادگی و محیطی توجه شود و این برنامه‌ها با همکاری والدین و مدارس طراحی شوند تا

تشکر و قدردانی: بدین وسیله از افرادی که در این پژوهش شرکت کردند، تشکر و قدردانی می‌گردد.

منابع

پارسی، بهزاد، متولی حقی، فرزاد، ملک زاده شفارودی، مجید، اسلامی فر، معصومه، و بریمانی، خدیجه. (۱۳۹۷). بررسی میزان افت تحصیلی و عوامل موثر بر آن در دانشجویان مقاطع مختلف دانشگاه علوم پزشکی مازندران. راهبردهای آموزش (راهبردهای آموزش در علوم پزشکی)، ۱۱(۳)، ۱۴۳-۱۴۸. <https://sid.ir/paper/382216/fa>

توده رنجبر، محسن، و عراقی، فاطمه. (۱۳۹۷). بررسی عوامل موثر در افت تحصیلی دانش‌آموزان و نقش انگیزش در پیشرفت تحصیلی. دستاوردهای نوین در مطالعات علوم انسانی، ۱(۴)، ۹۲-۱۰۲. <https://ensani.ir/fa/article/444002>

داوری‌نیا، مهدی. (۱۳۹۷). عوامل آموزشی، فردی و اجتماعی مرتبط با موفقیت و افت تحصیلی در دانشجویان موفق و ضعیف دوره کارشناسی رشته‌های علوم انسانی دانشگاه یزد. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه یزد، پردیس علوم انسانی و اجتماعی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی.

رحیمی، ربابه، وحدت، رقیه، و کیهان، جواد. (۱۳۹۸). تجارب زیسته دانش‌آموزان پایه ششم ابتدایی از درس مطالعات اجتماعی. پژوهش در برنامه‌ریزی درسی، ۱۶(۶۲)، ۲. [10.30486/JSRE.2019.551414](https://doi.org/10.30486/JSRE.2019.551414)
DOI

رشید، هاینه، مهرانی، احمد، عبادتی، سعید، و برزگر، داود. (۱۴۰۰). بررسی تاثیر ویژگی‌های شخصیتی معلم و مهارت‌های تدریس بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان ابتدایی شهر ساوه. در سومین همایش ملی نوآوری‌های آموزشی و پرورشی. <https://civilica.com/doc/1623988>

رضایی‌نسب، زینب، و فتوحی، سردار. (۱۴۰۲). بررسی عوامل موثر بر افت تحصیلی دانش‌آموزان متوسطه شهر ایلام و ارائه راهکارهایی برای پیشگیری از آن. پژوهش‌های یاددهی و یادگیری دانشگاه آزاد واحد بجنورد، ۱۸(۷۵)، ۴۶-۲۴. <https://www.magiran.com/p2612959>

سراجی، فرهاد، حیدری، سیروس، و عنایتی‌فر نوین، علی. (۱۳۹۶). نقش عوامل اجتماعی و آموزشی در تضعیف انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهر کرمانشاه. اندیشه‌های نوین تربیتی، ۱۳(۲)، ۱۵۱-۱۲۵. <https://doi.org/10.22051/jontoe.2017.10113.1292>

تأثیرگذاری آن‌ها افزایش یابد. همچنین، پیشنهاد می‌شود که مطالعات بیشتری به بررسی تفاوت‌های فرهنگی و اجتماعی میان دانش‌آموزان و تأثیر این عوامل بر انگیزش و افت تحصیلی بپردازند. به‌علاوه، تحقیقات آینده می‌توانند بهبود دقت ابزارهای سنجش را از طریق ترکیب روش‌های کیفی و کمی بررسی کنند تا درک بهتری از تعاملات روانشناختی و محیطی حاصل شود. این مطالعات می‌توانند به توسعه مدل‌های جامع‌تر و راهکارهای عملی برای کاهش افت تحصیلی کمک کنند. در نهایت، پیشنهاد می‌شود که مسئولان آموزشی برنامه‌هایی برای آموزش خانواده‌ها طراحی کنند تا مهارت‌های مدیریت بحران و کنترل هیجانی را آموزش دهند. همچنین، ایجاد محیط‌های آموزشی مناسب برای دانش‌آموزان کم‌برخوردار از شرایط اقتصادی باید مورد توجه قرار گیرد. والدین باید تلاش کنند تا محیط خانه را به فضایی صمیمی و بدون تنش تبدیل کنند تا فرزندان بتوانند با آرامش بیشتری به مطالعه بپردازند.

به‌طور کلی، این پژوهش نشان داد که عوامل روانشناختی و اجتماعی خانواده نقش بسزایی در افت تحصیلی دانش‌آموزان دارند. همچنین، نیازمند توجه ویژه‌ای هستند تا بتوان شرایط مناسبی برای یادگیری فراهم کرد. پیشنهاد می‌شود که فشارهای روانی حاصل از درس و محیط آموزشی برای دانش‌آموزان کاهش یابد و با اطلاع‌رسانی و برنامه‌های آموزشی، ثبات هیجانی و قدرت تصمیم‌گیری عقلایی در شرایط حساس را در آن‌ها تقویت کرد. ایجاد یک محیط حمایتی در خانه و مدرسه می‌تواند زمینه‌ساز موفقیت تحصیلی بیشتر دانش‌آموزان باشد و از افت تحصیلی جلوگیری کند.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش: این مقاله برگرفته از رساله دکتری نویسنده اول در رشته مدیریت آموزشی در دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه ارومیه است. به جهت حفظ رعایت اصول اخلاقی در این پژوهش سعی شد تا جمع‌آوری اطلاعات پس از جلب رضایت شرکت‌کنندگان انجام شود. همچنین به شرکت‌کنندگان درباره رازداری در حفظ اطلاعات شخصی و ارائه نتایج بدون قید نام و مشخصات شناسنامه افراد، اطمینان داده شد.

حامی مالی: این پژوهش در قالب رساله دکتری و بدون حمایت مالی می‌باشد.

نقش هر یک از نویسندگان: این مقاله از رساله دکتری نویسنده اول و به راهنمایی نویسنده دوم و مشاوره نویسنده سوم استخراج شده است.

تضاد منافع: نویسندگان همچنین اعلام می‌دارند که در نتایج این پژوهش هیچ گونه تضاد منافی وجود ندارد.

References

- Abdulla, S. A. (2024). Factors Contributing to Educational Failure Among Secondary School Students in Erbil City. *Cureus*, 16(8).doi: 10.7759/cureus.66953
- Anwar, Z., & Qonita, F. I. (2019). Parent's expectation and academic procrastination of college student. *Proceedings of the 4th ASEAN Conference on Psychology, Counselling, and Humanities (ACPCH 2018)*. <https://doi.org/10.2991/acpch-18.2019.39>
- Bailey, D. H., Duncan, G. J., Cunha, F., Foorman, B. R., & Yeager, D. S. (2020). Persistence and fade-out of educational-intervention effects: Mechanisms and potential solutions. *Psychological Science in the Public Interest*, 21(2), 55-97.doi: 10.1177/1529100620915848
- Bourdieu, P. (2007). The forms of capital. In J. G. Richardson (Ed.), *Handbook of theory and research for sociology of education* (pp. 241–258). Greenwood Press.
- Dietrich, N., Kentheswaran, K., Ahmadi, A., Teychené, J., Bessière, Y., Alfenore, S., & Hébrard, G. (2020). Attempts, successes, and failures of distance learning in the time of COVID-19. *Journal of Chemical Education*, 97(9), 2448–2457. <https://doi.org/10.1021/acs.jchemed.0c00717>
- Eccles, J. S., & Wigfield, A. (2024). The development, testing, and refinement of Eccles, Wigfield, and colleagues situated expectancy-value model of achievement performance and choice. *Educational Psychology Review*, 36(2), 51.doi:10.1007/s10648-024-09888-9
- Hashemi, S. Z., & Ghorbanalizadeh, M. (2014). National identity in elementary social studies textbooks. *National Studies*, 15(60), 49-71. <https://www.sid.ir/paper/88949/fa> [In Persian]
- Harter, S. (1981). A new self-report scale of intrinsic versus extrinsic orientation in the classroom: Motivational and informational components. *Developmental Psychology*, 17(3), 300–312. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.17.3.300>
- ظهیری ناو، بیژن، و رجی، سوران. (۱۳۸۸). بررسی ارتباط گروهی از متغیرها با کاهش انگیزش تحصیلی دانشجویان رشته‌ی زبان و ادبیات فارسی /دانشور، رفتار، ۱۶ (۳۶). ۴۵-۴۶. <https://www.sid.ir/paper/46320/fa>
- کرمی، علی. (۱۳۹۷). بررسی رابطه برخی عوامل فرهنگی - اجتماعی با افت تحصیلی دانشجویان ایثارگر دانشگاه شهید باهنر کرمان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه باهنر کرمان.
- نعمت‌زاده، مهدیه، علیپور، هانیه، ایرنیا، مریم، و پروین، بهاره. (۱۴۰۲). عوامل موثر بر افت تحصیلی دانش‌آموزان. در پنزدهمین همایش ملی پژوهش‌های مدیریت و علوم انسانی در ایران . <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/2134208>
- هاشمی، سیدضیاء، و قربانعلی‌زاده، مژده. (۱۳۹۳). هویت ملی در کتب مطالعات اجتماعی دوره ابتدایی. *مطالعات ملی*، ۱۵ (۶۰)، ۷۱-۴۹. <https://www.sid.ir/paper/88949/fa>

- Karami, A. (2018). *Investigating the relationship between some socio-cultural factors and academic failure of martyr university students in Shahid Bahonar University of Kerman* [Master's thesis, Shahid Bahonar University of Kerman]. [In Persian]
- Kline, R. B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling* (2nd ed.). Guilford Press.
- Li, X., Zhang, J., & Yang, J. (2024). The effect of computer self-efficacy on the behavioral intention to use translation technologies among college students: Mediating role of learning motivation and cognitive engagement. *Acta Psychologica*, 246, 104259. DOI: 10.1016/j.actpsy.2024.104259
- Lucio, R., Hunt, E., & Bornovalova, M. (2012). Identifying the necessary and sufficient number of risk factors for predicting academic failure. *Developmental Psychology*, 48(2), 422–428. <https://doi.org/10.1037/a0025939>
- Mambwe, R., & Lufungulo, E. S. (2022). The evolution of social studies education in Zambia. *Multidisciplinary Journal of Language and Social Sciences Education*, 5(1), 1–18. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7199886>
- Melike, F. A. I. Z., & Avci, E. K. (2020). Academic motivation levels of secondary school students and their attitudes towards a social studies course. *Review of International Geographical Education Online*, 10(2), 156–185. <https://doi.org/10.33403/rigeo.672230>
- Morelli, M., Chirumbolo, A., Baiocco, R., & Elena, C. (2021). Academic failure: Individual, organizational, and social factors. *Psicología educativa*, 27(2), 167–175. DOI: 10.5093/psed2021a8
- Nemat Zadeh, M., Alipour, H., Irenia, M., & Parvin, B. (2023). Factors influencing students' academic failure. In *The Fifteenth National Conference on Management and Humanities Research in Iran*. <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/2134208> [In Persian]
- Parsi, B., Motavali Haqi, F., Malekzadeh Shafaroudi, M., Eslami Far, M., & Berimani, K. (2018). Investigating the rate of academic failure and its influencing factors among students at different levels of Mazandaran University of Medical Sciences. *Educational Strategies (Educational Strategies in Medical Sciences)*, 11(3), 143–148. <https://sid.ir/paper/382216/fa> [In Persian]
- Petridou, A., & Karagiorgi, Y. (2016). Cross-sectional predictors of 'risk' for school failure. *International Journal of Research & Method in Education*, 39(4), 365–382. <https://doi.org/10.1080/1743727X.2016.1189896>
- Plous, S., Myers, D. G., Kite, M. E., & Dunn, D. S. (2021). Teaching social psychology effectively: A practical guide. In *International handbook of psychology learning and teaching* (pp. 1–27). Cham: Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-030-62130-3_14
- Rahimi, R., Vahdat, R., & Keyhan, J. (2019). The lived experiences of sixth-grade elementary students from social studies courses. *Journal of Curriculum Research*, 16(62). <https://doi.org/10.30486/JSRE.2019.551414> [In Persian]
- Raof, K., Shokri, O., Fathabadi, J., & Panaghi, L. (2024). Unpacking the underachievement of gifted students: A systematic review of internal and external factors. *Heliyon*. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e14459>
- Rashid, H., Mehrani, A., Ebadati, S., & Barzegar, D. (2021). Investigating the impact of teachers' personality traits and teaching skills on academic achievement of elementary school students in Saveh. In *The Third National Conference on Educational and Pedagogical Innovations*. <https://civilica.com/doc/1623988/> [In Persian]
- Rezaei-Nasab, Z., & Fotouhi, S. (2023). Investigating factors affecting academic failure of high school students in Ilam and presenting solutions for its prevention. *Teaching and Learning Researches of Islamic Azad University of Bojnord*, 18(75), 24–46. <https://www.magiran.com/p2612959> [In Persian]

- Seraji, F., Heidari, S., & Enayatifar Novin, A. (2017). The role of social and educational factors in weakening the academic motivation of high school students in Kermanshah. *New Ideas in Educational Sciences*, 13(2), 125-151. <https://doi.org/10.22051/jontoe.2017.10113.1292> [In Persian]
- Silvana, H. O., Andrea, P., & Nikola, C. J. (2021). High school failure, a systematic review in the social sciences. *Integration of Education* 25(2):214-225. DOI: 10.15507/1991-9468.103.025.202102.214-225
- Tatlah, I. A., Masood, S., & Amin, M. (2019). Impact of parental expectations and students' academic self-concept on their academic achievements. *Journal of Research and Reflections in Education*, 13(2), 170–182. <https://doi.org/10.46417/jrre.2019.0027>
- Toodeh Ranjbar, M., & Araqi, F. (2018). Investigating the factors affecting students' academic failure and the role of motivation in academic achievement. *New Achievements in Humanities Studies*, 1(4), 92-102. <https://ensani.ir/fa/article/444002> [In Persian]
- Wentzel, K., & Skinner, E. (2022). The other half of the story: The role of social relationships and social contexts in the development of academic motivation. *Educational Psychology Review*, 1–12. <https://doi.org/10.1007/s10648-022-09642-2>
- Yarmohammadzadeh, P., & Feyzollahi, Z. (2016). Determining the relationship between social support, academic motivation, and academic self-efficacy among high school students in Tabriz and Azarshahr. *Applied Sociology*, 2(1), 157-169. <https://doi.org/10.22108/jas.2016.20487> [In Persian]
- Zhang, F., Jiang, Y., Ming, H., & Ren, Y. (2020). Family socio-economic status and children's academic achievement: The different roles of parental academic involvement and subjective social mobility. *British Journal of Educational Psychology*, 90(3), 1–10. <https://doi.org/10.1111/bjep.12313>
- Zohiri Nav, B., & Rajabi, S. (2009). Investigating the relationship of a group of variables with the decrease of academic motivation in Persian language and literature students. *Daneshvar Raftar*, 16(36), 46-65. <https://www.sid.ir/paper/46320/fa> [In Persian]